

Sygn. akt I UK 40/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 września 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Zbigniew Hajn (sprawozdawca)

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania J. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 25 września 2014 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 16 lipca 2013 r.,

uchyla zaskarżony wyrok i poprzedzający go wyrok Sądu Okręgowego w K. z 27 marca 2013 r. i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Decyzją z 18 grudnia 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych, powołując się na ustawę z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (tekst jednolity: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) odmówił J. M. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

W odwołaniu od powyższej decyzji wnioskodawca domagał się zmiany zaskarżonej decyzji i przyznania renty. Wskazał, że od 30 lat choruje na łuszczycę, a z uwagi na nasilenie choroby w ostatnich latach nie mógł pracować. Ponadto w 2012 r. rozpoznano u niego nowotwór złośliwy korzeni języka. W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy domagał się jego oddalenia.

Wyrokiem z 27 marca 2013 r. Sąd Okręgowy w K. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał J. M. rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy od 1 listopada 2012 r. do 30 listopada 2013 r., a w dalszym zakresie odwołanie oddalił.

Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawca, ur. 17 września 1955 r., ma wykształcenie zasadnicze zawodowe - mechanik samochodowy, wykonywał ostatnio pracę w ochronie mienia, obecnie nie jest zatrudniony. O przyznanie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy zwrócił się do ZUS 5 listopada 2012 r. Lekarz orzecznik ZUS w orzeczeniu z 23 listopada 2012 r. uznał wnioskodawcę za całkowicie niezdolnego do pracy od 16 maja 2012 r. do 30 listopada 2013 r. W dziesięcioleciu przypadającym zarówno przed dniem zgłoszenia wniosku o rentę, tj. od 5 listopada 2002 r. do 4 listopada 2012 r., jak i przed dniem powstania niezdolności do pracy, tj. od 16 maja 2002 r. do 15 maja 2012 r., wnioskodawca udowodnił odpowiednio 1 rok, 7 miesięcy i 7 dni oraz 1 rok, 3 miesiące i 6 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Ponadto wnioskodawca udowodnił 26 lat, 9 miesięcy i 23 dni okresów składkowych na przestrzeni całego życia.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy uznał odwołanie za częściowo uzasadnione. Sąd wskazał na art. 57 ust. 1 oraz art. 58 ust. 1, 2 i 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, stwierdzając, że stosownie do utrwalonego w judykaturze poglądu, w szczególności uchwały Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2006 r., I UZP 5/05) renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący, co

najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy, bez potrzeby wykazywania przewidzianego w art. 58 ust. 2 tej ustawy pięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego, przypadającego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy. Skoro więc wnioskodawca jest całkowicie niezdolny do pracy od 16 maja 2012 r. do 30 listopada 2013 r., a niezdolność ta powstała nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania okresu ubezpieczenia, to mimo, że nie udowodnił 5-letniego okresu składkowego i nieskładkowego przypadającego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed dniem powstania niezdolności do pracy lub przed dniem zgłoszenia wniosku o rentę, jednakże udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący ponad 25 lat, to w świetle wyżej powołanej uchwały zwolniony jest z obowiązku legitymowania się przedmiotowym 5-letnim stażem. Na tej podstawie Sąd Okręgowy uznał odwołanie za zasadne i zgodnie z art. 129 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przyznał wnioskodawcy prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy od daty złożenia wniosku, tj. od 1 listopada 2012 r. do 30 listopada 2013 r., oddalając odwołanie w pozostałym zakresie.

W apelacji od tego wyroku Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zarzucając naruszenie art. 57 w związku z art. 58 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania.

Wyrokiem zaskarżonym rozpoznawaną skarga kasacyjną Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w punkcie 1 i oddalił odwołanie. Sąd Apelacyjny uznał, że wyrok ten narusza obowiązujące przepisy prawa materialnego. Sąd pierwszej instancji oparł się na art. 57 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w myśl którego, ustępu 1 pkt. 3 nie stosuje się do ubezpieczonego który udowodnił okres składkowy nieskładkowy wynoszący 25 lat (dla mężczyzny) oraz jest całkowicie niezdolny do pracy. Art. 57 ust. 1 pkt. 3 mówi, że niezdolność do pracy musi powstać w okresach o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 i 2, pkt 3 lit. b), pkt 4, 6, 7 i 9, ust. 2 pkt 1, 3-8 i lit. a), pkt 10 lit. a), pkt 11-12, 13 lit. a), pkt 14 lit a) i pkt 15-17 oraz art. 7 pkt 1-4, lit. a), pkt 6 i 12, albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów. Wykładnia powyższego przepisu, zgodnie z przyjętym w judykaturze poglądem, poszła w kierunku, że do nabycia

prawa na jego podstawie nie ma potrzeby wykazywania również przewidzianego w art. 58 ust. 2 tej ustawy pięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego, przypadającego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy. Jednakże ten stan uległ zmianie z chwilą wprowadzenia z dniem 23 września 2011 r. do art. 58 ustawy ustępu 4, który skonkretyzował i zaostrzył warunki nabycia prawa do renty dla osób mających długi staż pracy, całkowicie niezdolnych do pracy, które nie spełniają przesłanek z art. 57 ust. 1 pkt. 2 ustawy. W myśl art. 58 ust. 4, przepisu ust. 2 (warunek posiadania pięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego, przypadającego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy) nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy, o którym mowa w art. 6, wynoszący co najmniej 30 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy. Nie ulega wątpliwości, że wnioskodawca, nie spełnia powyższych warunków, gdyż nie legitymuje się 30-letnim stażem składkowym, dlatego też nie może nabyć prawa do renty na podstawie cytowanego wyżej przepisu. Nie ma również podstaw do przyznania wnioskodawcy renty w oparciu o zasady ogólne wynikające z art. 57 ust. 1 ustawy, albowiem mimo, że wnioskodawca jest osobą niezdolną do pracy i to w stopniu całkowitym (pkt. 1 ust. 1 art. 57) i niezdolność ta powstała w okresie wymaganym ustawą (pkt. 3 ust. 1 art. 57), to nie spełnia przesłanki określonej w pkt. 2 ust. 1 art. 57 w związku z art. 58 ust. 2 i ust. 1 pkt. 5. Nie ma bowiem pięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego, przypadającego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę (od 5 listopada 2002 r. do 4 listopada 2012 r.) lub przed dniem powstania niezdolności do pracy (od 16 maja 2002 r. do 15 maja 2012 r.), a jedynie rok i kilka miesięcy. Należy podkreślić, że data powstania niezdolności do pracy wnioskodawcy (od 16 maja 2012 r.) ustalona orzeczeniem lekarza orzecznika ZUS ma charakter wiążący. Wnioskodawca bowiem nie wniósł od tego orzeczenia sprzeciwu. Niewniesienie sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika oznacza, że ubezpieczony zgadza się, że wszystkie stwierdzenia w nim zawarte (w tym data powstania niezdolności do pracy) są prawdziwe, a tym samym proces ustalania okoliczności faktycznych, mających znaczenie dla nabycia prawa do świadczenia zostaje zakończony (zob.

uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2006 r., II UZP 17/05, OSNP 2006 nr 15-16, poz. 245). W świetle powyższego w niniejszym postępowaniu nie ma możliwości ustalenia ewentualnie wcześniejszej daty powstania np. częściowej niezdolności do pracy wnioskodawcy i rozważania przesłanek do nabycia renty na zasadach ogólnych. W konsekwencji powoływane przez apelującego okoliczności dotyczące jego długoletniego (ponad 30 lat) leczenia na łuszczycę, nie mogą odnieść zamierzonego skutku. Mając powyższe na względzie, Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok w pkt. I i oddalił odwołanie w oparciu o art. 386 § 1 k.p.c.

Ubezpieczony zaskarżył powyższy wyrok w całości zarzucając w skardze kasacyjnej: (I) naruszenie przepisów postępowania, mające istotny wpływ na wynik sprawy, a polegające na niezastosowaniu art. 477⁹ § 3¹ k.p.c. w związku z art. 386 § 3 k.p.c. i nieodrżuceniu odwołania wnioskodawcy z 3 stycznia 2013 r. od decyzji organu rentowego; (II) naruszenie prawa materialnego, przez błędną jego wykładnię, a w szczególności art. 67 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji RP oraz art. 14 ust. 3 i art. 58 ust. 2 ustawy z o emeryturach i rentach z FUS, która zamyka sądom powszechnym drogę do samodzielnej analizy orzeczenia lekarza orzecznika lub orzeczenia komisji lekarskiej.

W uzasadnieniu podstaw skargi wskazano, między innymi, że z treści odwołania wnioskodawcy z 3 stycznia 2013 r. od decyzji organu rentowego, odmawiającej mu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, wynika, że jest ono oparte wyłącznie na zarzutach dotyczących orzeczenia lekarskiego. W szczególności, w ciągu ostatnich 10 lat wnioskodawca nie mógł pracować ze względu na swoją „*uciążliwą przewlekłą chorobę jaką jest łuszczycę*”, która w ostatnich latach bardzo się nasiliła. Odwołujący się jednoznacznie kwestionował ustalenia orzeczenia lekarza orzecznika ZUS w zakresie daty powstania niezdolności do pracy, składając na potwierdzenie tych zarzutów do akt obszerną dokumentację, obrazującą historię jego choroby.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga jest uzasadniona, ponieważ trafnie wskazano na naruszenie przez wyrok Sądu drugiej instancji art. 477⁹ § 3¹ k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, „sąd

odrzuca odwołanie w sprawie o świadczenie z ubezpieczeń społecznych, do którego prawo jest uzależnione od stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji, a podstawę do wydania decyzji stanowi orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, jeżeli osoba zainteresowana nie wniosła sprzeciwu od tego orzeczenia do komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i odwołanie jest oparte wyłącznie na zarzutach dotyczących tego orzeczenia. Jeżeli odwołanie opiera się także na zarzucie nierozpatrzenia wniesionego po terminie sprzeciwu od tego orzeczenia, a wniesienie sprzeciwu po terminie nastąpiło z przyczyn niezależnych od osoby zainteresowanej, sąd uchyla decyzję, przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania organowi rentowemu i umarza postępowanie. W takim przypadku organ rentowy kieruje sprzeciw do rozpatrzenia do komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych." Należy zaznaczyć, że zasadność tego zarzutu odnosi się jedynie do zdania pierwszego przytoczonego przepisu, bowiem nie ulega wątpliwości, że ubezpieczony nie podniósł w odwołaniu zarzutu nierozpatrzenia wniesionego po terminie sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika i, w świetle ustaleń faktycznych, sprzeciwu takiego nie składał. Z treści uzasadnienia podstaw skargi wynika zresztą, że rozpatrywany zarzut odnosi się do zdania pierwszego art. 477⁹ § 3¹ k.p.c. Zgodnie z wykładnią przedstawioną w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2006 r., II UZP 17/05 (OSNP 2006 nr 15-16, poz. 245), na podstawie art. 477⁹ § 3¹ k.p.c. sąd odrzuca odwołanie, w którym ubezpieczony podnosi wyłącznie zarzuty przeciwko orzeczeniu lekarza orzecznika ZUS w kwestiach określonych w art. 14 ust. 1 pkt 1 - 5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.). W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy wyjaśnił, między innymi, że niewniesienie sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika oznacza, że ubezpieczony zgadza się, że wszystkie stwierdzenia w nim zawarte są prawdziwe, a tym samym proces ustalania okoliczności faktycznych, mających znaczenie dla nabycia prawa do świadczenia zostaje zakończony. Sąd Apelacyjny, przytaczając powyższy pogląd prawny Sądu Najwyższego wskazał, że w jego świetle „w niniejszym postępowaniu nie ma możliwości ustalenia ewentualnie wcześniejszej daty powstania np. częściowej

niezdolności do pracy wnioskodawcy”, w konsekwencji czego powoływane przez ubezpieczonego (którego Sąd odwoławczy omyłkowo nazwał „apelującym”) okoliczności dotyczące jego długoletniego (ponad 30 lat) leczenia z uwagi na łuszczycę, nie mogą odnieść zamierzonego skutku. Oddalając apelację, Sąd nie wziął jednak pod uwagę, że niezależnie od wyżej przytoczonych wniosków wyprowadzonych przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu powołanej wyżej uchwały z art. 477⁹ § 3¹ zdanie pierwsze k.p.c., przepis ten nakazuje odrzucenie odwołania w wypadku, gdy w sprawie o świadczenie z ubezpieczeń społecznych, do którego prawo jest uzależnione od stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji, nie wniesiono sprzeciwu wobec orzeczenia lekarza orzecznika, a odwołanie jest oparte wyłącznie na zarzutach dotyczących tego orzeczenia. W tym zakresie przepis ten nie został przez Sąd zastosowany, podczas gdy jego zastosowanie powinno wyrażać się w rozważeniu, czy istotnie treść odwołania nie wskazuje, jak twierdzi się w uzasadnieniu podstaw skargi kasacyjnej, że ubezpieczony opiera je wyłącznie na kwestionowaniu orzeczenia lekarza orzecznika, w którym pominięto wcześniejsze schorzenia wnioskodawcy mogące wskazywać np. na częściową niezdolność do pracy. Pozytywne rozstrzygnięcie tej kwestii, tj. uznanie, że tak jest w istocie rzeczy, powinno prowadzić do odrzucenia odwołania.

Za nieuzasadniony należy natomiast uznać zarzut naruszenia prawa materialnego, w szczególności art. 67 ust. 1 zdanie 1 Konstytucji RP oraz art. 14 ust. 3 i art. 58 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Jak wynika z argumentacji pełnomocnika skarżącego, zarzut ten zmierza do przekonania Sądu Najwyższego, że przedstawiona wyżej wykładnia art. 477⁹ § 3¹ k.p.c., zgodnie z którą, niewniesienie sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika oznacza, że ubezpieczony zgadza się, że wszystkie stwierdzenia w nim zawarte są prawdziwe, jest nieprawidłowa w sytuacji, gdy organ rentowy nie poinformował wnioskodawcy o wszystkich konsekwencjach tego orzeczenia, w szczególności wynikających z ustawy emerytalnej, to jest art. 57 ust. 1 pkt 2 i 3 w związku z art. 58 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W rezultacie, zdaniem skarżącego, w razie braku takiej informacji, sąd nie może być związany ustaleniami zawartymi w orzeczeniu, co powinno prowadzić do ich weryfikacji w postępowaniu sądowym.

Argumentacja ta jest nieprzekonująca. Jak wyjaśniono w uzasadnieniu powołanej wyżej uchwały Sądu Najwyższego z 15 marca 2006 r., II UZP 17/05, postępowanie przed lekarzem orzecznikiem rozstrzyga o faktach, które na tym etapie postępowania rentowego nie mogą być widziane w kontekście kryterium „korzystności” decyzji wydawanej w następstwie orzeczenia lekarskiego. Warto też dodać, że pouczenie o prawie do sprzeciwu jest sporządzane bezpośrednio po orzeczeniu lekarza orzecznika, kiedy jeszcze także organ nie wie (co najmniej oficjalnie), jakie mogą być jego konsekwencje prawne, skoro określa je dopiero w wydanej z uwzględnieniem tego orzeczenia decyzji. W tej sytuacji, twierdzenie skarżącego, że przyjęta przez Sąd Apelacyjny, za Sądem Najwyższym, wykładnia narusza wskazane w skardze przepisy prawa materialnego, jest nieuzasadnione.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego - na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z 398²¹ k.p.c.